

ШЫН

1966 ч.
ИЮЛЬ
29
ПЯТНИЦА
№ 177 (6508).

Өртөз 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

ДУЖУТ БОЛГАШ ТРАНСПОРТ

Недээ ажил-агый бүдүрүлгезинин кол фронтузу — дүжүт ажаап алышыны удаас эгелээр. Бистин республикада бо чылын тараанын үнүмү эки болган. Амдыгааштан эгелеп негизин ажил-ишчилери Төрзүн чурттуң шыгжамырымче хай-хай тонна тарааны чүдүрүп чорудар дээш хүлээлгелерин ап турарлар. Мыска хуусаа дүргүзүндө албек дүжүттү ажаап алыры — хуннүң чугула айтырымы бо.

Тараа, негизе культураларын, картофельни чидирг чок ажаап алыры транспорт аймакчалыкларынын ал кампанияга ык белеткелиг киржилгезинден хамаарымы билдингир. Ынчангаш Тыва автозгеледин шугу-мунда ажил-агыйлар тарааны, негизе сөөртүрүңгө бүгү тала-биле белет-келиди күштелдирер умурлуг.

Республиканың автоажыл-агыйларында хову-шөлдөргө дүжүт сөөртү-биле сөс чүс амыг автомашинаны үндүрүп бээр көрдүңгөн. Амгы үеде ол техниканы септеп белеткээр, ону савалаттырмаан тараа дамжы-лаарынга таарыштырары негеттинил турар. Ажаап алышынынга чедир эвээш хуннер аркан. Ынчалза-даа республиканың транспорт аймакчалы-лары июль 15-ке чедир чүгө 355 автомашинаны септеп белеткээр. Моон алгаш көргө, чамдык ажил-агыйларын ууртукчулары дүжүт ажаар харысалгалыг үеде белеткелиди херекке албайн, таварлап олурар-лар-дыр.

Чижээ, № 1 чүм АТА-сында колхозтарже, совхозтарже чору-дар 98 машинаның чүгө үжөн алдызы, «Сельхозтранстың» Чадаана АТА-сында 45-тиң база чүгө он чедизи тараа сөөртүрүңгө белен.

Ам-даа барын бүгү автоажыл-агыйларда тарааны чидирг чокка ажаап алыр дээш демисел кошкан дээрин айткыл. Дүжүт ажаалдазымче хаара тудар дээш машиналарын хай кезинде эргилеп калган күзөттар база кылдырмай турар. Ол ышкаш тарааны төгүлбөзү-биле ырыңдан шыаар презентилер база барык-ла бүгү организацияларда белеткеетминиз.

Эрткен чылдарда автотранспортчулар хову-шөлдөргө үнеринге ык-шанда ык белеткемейн улуг бергелээштинге таварып турганнар. Ын-чаарга эрткен үнүң ол шыгалдазы ажил-агый ууртукчуларындан чугу-ла кампанияга төлөп киржи дээш бүгү күштү мөөнээрин негеп кел-ган. Харын-даа бо чылдың эгезинде Тыва автозгеледин партия-ажыл-агый активинге дүжүт ажаалдазынга канчаар белеткенге чөгүрүл дээр-син санал берген эштер айткыл, чептерини чайлаадырыңгы аргаларын сү-мөлөшкөннөр. Ынчалза-даа эрткен чылдарда турган чептерер ан-даа до-лузу-биле чайлааттырмаан амгы үеде автоажыл-агыйларда дүжүт сөөрт-түлгезинге белеткел херекчилеп турар. Чижээ, «Апартарын» техникта та-лазы-биле ажилгалга белеткелниң коэффицентизи эажок куду деңгелдег. «Сельхозтранстың» Шагаан-Арыг, Чадаана АТА-ларында, Хову-Аксында, Кызыл-Мажалыкта дына хай машиналар септелге маанал анаа турарлар.

Тыва автозгеледин техникта талазы-биле харысалгалыг илдижи (кол инженер эш Бөккөсө баштаган) биле автозгеледин заводу (директору эш Самойленко) автоажыл-агыйларга септелгенин чөгүрү деңгелге чору-дарыны болгаш артын агрегаттар белеткээринге боттүг дузаны чедирер хүлээлгелиг.

Дүжүт ажаалдазынга кирип автомобильдериниң техниктиг хандырылгал-зын таарымчалыг организацияларын чедип алыры партия, комсомол, проф-завилдер аймакчалыкларынын сөктүрүлгезинде сорулгаларын бирээш болуп умурлуг. Автоажыл-агыйлар амдыгааштан эгелеп хову турлагла-рынга автомобильдер септээр слесарьлар бригадаларын тургузар болгаш оларны ууртуурунга мергенээр, дүжүтгалыг механизмдерин чорулары чу-гула. Ол ышкаш автономна бүрүзүңгө көңүл чөрүү мастерскаяны база техниктиг дуза чедирер машинаны быжыглаар, а оларны чугула дериг-херекселдер, артын кезектер-биле үзүнтел чок хандыар херек.

Автозгеледин ууртукчулары бензин сөөртүр партияң белеткелин контролдоп, нефть продуктуларын баазама болгаш хову турлагларже сөөртүр дамжылаарыга үзүнтелешчин турбазын чедип алыр умурлуг.

Амгы үеде дүжүт ажаалдазынга белеткелдин бир чугула сорулгалары-ның бирээш болза, автоажыл-агыйлар биле колхозтарын, совхозтарын ууртукчулары тараа сөөртүрүңгө автотранспорт аргазын таарыштыр ор-ганизастарын дүгүрүп, ону эң амыгыт кылдыр херекелээштинге орун-тарын тывары болуп. Колбайннарны анаа турушкунга таарыштырбазы-биле тараа сөөртүр турар машиналарга монгуларны быжыглаары чугула.

Орук септелгезинин, оң зоргелелин аймакчалык база-ла дүжүт ажаалдазынга белеткемр умурлуг. Автомашинаны савалатса, тараа төгүлбөзүн дээр орунтарын дескилел, көвүргүлери септеп, быжыглаары-ның амылдарын орук туудуң амылчылары боттангаар умурлуг.

Техниканы эки амылдарыга белеткел-биле чергелештир ол техника-га амылдар кижилер: чөлээшчилерин, септекилерин амыдыралыңче кижизгенин угландыры, оларның амылдарыга таарымчалыг бай-далды бурун-биле тургузары хай-инити организацияларын күлээлгези болуп. Дүжүт ажаалдазынга амылдары-биле келген кижилерге ченини, дыштанар черлерин дерип бергенде, оларны алган хүлээлгелерин чедип-кинигир нүүсдеринге мобилизастары экинжир болгаш ун сорулгалар чо-гуур деңгелге күөсеттинер дээр билдингир.

Дүк — чымчак олдын

Талды районун «Элегес» совхозунун хойжулары хой малдык чаш төлүн менди камгалап база хой дүк кыргып азырын тала-зы-биле социалисттиг чарышты хун келген турум-на улам дөш-тиг калбарып, кымык ажил-дап турарлар.

Ажыл-агыйын бүгү хонор дөрт үчүстөргө үскен. Участок бү-рүзү бригадаларга. Ол участка-тарын түс-түс бригадаларын хойжулары хой оодаагыштын организацияны эрттирген, бо хү-нерде хой кыргыздын уламчы-лап турар.

Тон кыргызда пунктуалды совхозун суурунда тургускан. Ын-да 60 ажыг электриг хачымы кы-ргызда агрегатты дерип тургуска-ны таарымчалыг. Ында столовая база ажилдап турар. Оон кыл-ган чени азы-бүрү, шынарлыг.

Дүвүрелин, Элегестин хойжу бригадаларын кодап кыргып дооскан. Ам Кузунда Оюн Окай-оолдун ууртукчулары 18 кодада 12010 баш санлыг ларын дүктүг хойларын кыргып эгелээр. Ол хойжу бригада бо чылын чүс түрүп хойга оонаш-тыр 95 хураган менди алган. Бригадада чедипкен пртер, аны-кал пртер, бо чылын элжилгеге кпер амык хойлар кодапна-ры бар. Олар кышты тур апкан болгаш күш-деңгел эки.

Чер оларын далбылаарын-дан амгыда, кодан бүрүзүңгө чүзү-бүрү, чедип хөмөөлүг не-мелде чедип бар турган. Ынчан-гаш хойларын күш-деңгелсин се-не, шынарлыг кыш ажырган. Бо чылын сизини болгаш өскө-даа чедипкен чедип кылдыр белет-кээрине кичээлгезин салып тур-бар бис-деп, эш Оюн чугулаан турар.

Кузунунун хойжу бригадасы-ның хойжуу Ады-оол Соппанын кодапныда 1036 баш прти кы-рган. Хойжу прт бүрүзүңгө 45 кг дүктү кыргып алыр хүлээлге-де турган, а ол хүлээлгези 5,2 кг кылдыр амык күөсеттинген. Хар-ын-да чамдык хуу пртерден кыргып дүк 10 кг кылдыр турган кылган кыл түнел болуп, хойжуң чымшын ажил-ижи-нин өөрүчү түнел болган. Ол ышкаш бир азыр кыс дөңгелер каларчымы Оюн Сандак 3,2 кг хүлээлгези 3,5 кг кылдыр күөс-тед, бедик көргүзүлгү болган.

Нарын дүктү хой амылдыг бо ажил-агыйын хой амылдын продукттууун бедир сорулга-зынга бо күш-ажыкчы чедип-кинигир дүктүг турар болгаш олар моон сонгаар улам неме-шир.

Кыргызда пунктуалды ажил-дап турарларын шитинде чыл бүрүдө хой кыргыздамын ажил-дап, анаа мергези берген ажил-чынар хой. Ол дээрже хоочун кыргыздар К. Т. Хурак, З. Мон-гун, Т. Оюн, К. Кыргыс, А. Танов олар-дыр.

Бо чугула кампанияга чүгө дүжүтгалыг ажилчыларны хаара туткан эес, мыл сууруң ортук: школааңгы үстүк класстарын өөрчүткүлери база ажилдап турар. Өөрчүткүлери Мария Монгун, Кузун Мон-гун, Тана Оюн, Тана Часпан, Дуян Монгун олар тараа совхоз-туун хой кыргыздамын 2—3 чыл улантыр чайгы дышталыга, амык респиде ажилдап, боттар-нын амыла кымык-абыл-биле хоочун кыргыздарга макта-лы турарлар. А кыргызда маш-налың экичкен болгаш хачы чидер чедип классы Алек-сандар Кармозин хүлээлгезин эки күөсөдү келген.

С. ТАМЧАЙ.

ССРЭ-нин Хөй-ниитинин корум-чурум камгалалынын эвилел-республика министерствозун тургузар дугайында ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун донтаадыры болза:
ССРЭ-нин Хөй-ниитинин корум-чурум камгалалынын эвилел-республи-ка министерствозун тургузар.
ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Даргазы Н. ПОДГОРНЫЙ.
ССРЭ-нин Дээди Совединин Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.
Москва, Кремль.
1966 чылдың июль 26.

ПРАКТИК ПРЕМЬЕР-МИНИСТРИ АБДЕЛЬ РАХМАН АЛЬ-БАЗЗАА МОСКВАДА

МОСКВА. Ирак Республиканың Премьер-министри, профессор Абдель Рахман аль-Баззаа Совет чазактын чалаанын 27-де июль 27-де албан-ның аян-чоруту — кылып, Москвада келген.

Ийн чурттуң күрүне туктары-биле шиметтинген Внуково аэродромга хүндүдүт аалчыны ССРЭ-нин Минис-трлер Чөвүлелин Даргазы А. Н. Косыгин, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелин Даргазынын Бирги ора-дакчызы Д. С. Полянский, ССРЭ-нин министрлери болгаш албан-ның эске-даа кижилери, а ол ышкы на-йысмылалын ажилчы чоннарын талалекчилери, лаштык дипломат-тар үтүкү алган.

Ирак Республиканың Премьер-министри, профессор Абдель Рахман аль-Баззаа июль 27-де Кремльге ба-рып, ССРЭ-нин Министрлер Чөвү-лелин Даргазы А. Н. Косыгинге ужу-рашкан.

А. Н. Косыгинин болгаш Абдель Рахман аль-Баззаа аразынга на-йыралчы беседа болган.

(СЭТА).

МАЛ ЧЕМЕРИНИҢ БЕЛЕТКЕЛИ— ХҮННҮҢ ЧУГУЛА АЙТЫРЫ

Планын ажыр күөсеткен

Эрзин районун Ленин атыг негиз ажил-агый артелиниң коммунист А. Дадарынпайга уурткан 10 кижилиг зенозу нитиниң малынга ченер курлавырын белеткээр ажилга районда мурнакчы зенога санадып, ында колдуунда аныктар ажилдап турар.

Зенонуң нежигүнери 65 тонна сизини нежиг, белеткээр планын 75 тонна кылдыр ажыр күөсеткен. Ам А. Дадарынпайга зенозу артелиниң Унегити деп черде чаагай үнгөн 300 га көн сулазын кезери-биле белетке-ни эгелээр.

Мал чеминиң белеткелиниң үзүндө трактор-биле сизген нестирикчи Б. Кара-оол, трактор-биле сизген сөөртүчү М. Баамай олар мурнакчы ажилдап, зенонуң чоргалары болганнар.

С. ТАМБА.

Беш хуннүң түннели

Улуг-Хем районда «УТКА 25 чыл» совхозун Армыскада сизген бригаданы сөөлүг беш хонуктарын түннелиге сизген бригадалар аразынга калбарган социалисттиг чарыштын мурнуку одуруун эгелээр. Бри-гада 240 тонна сизгенин нежиг белеткээр. Совхозтун дирекция черинин болгаш парткомун база ажилчы комитетинин шилчир Кызыл тузун эң дээр көргүзүлгери дээр, бо бригадага тымыскал.

Күштү ам-даа немезе

Иитиниң малынга чедип сизиг чемнери белеткээринге Улуг-Хемде «Улуг-Хал» совхозтун № 2 салбырын ажил-ишчилери чамык мактанчы түннелерин чедип алган-нар.

Салбыр сизген белеткелинге июль 28-те киргеш. «Көк-Чыраа, Зелени-Алаа, Доора-Тал» бо черлерин сизген шалдыгын 355 тонна сизгенин кес-тиргеш, бөлүп сарааттаан. Сөөлүг хуннелер Сес-Терек деп черини сиз-генин кестирип эгелээр. Кестинген сизгени бөлүп сарааттаарында 4 зено ажилдап турар. Оларны 3-жү механизастатынган. 11 трактортун, трактортун 4. атык 4 сизген бө-дүрер дүрбаштарын оларда быжы-лаан. Сизген белеткелинде ажилдап турар шуну 84 кижи түс-түс ажил-дап хулааттыган. кымык калдыг ажил-ишчилери тодугай билдингир.

Сизген зеноларын Долгак Бир-лейин уурткан зенозу 250 тонна сизген белеткээр планын 111 тон-назын белеткен алган. Хал-биле сиз-ген бөлүлгезинде Толош Биче-оол-дун зенозу планын оонадылган 40 хууруң күөсеттинген. Бо ийн би-чин коллективтин ажил-ишчилери зенолар аразында калбарган чарыш-ка тилекчилер болганнар. «ДТ-54» деп тракторга сизген кестирер маши-налар кошкан. С. Маковкиннин уурткан зенозу амыр-сөксөк чок ажилдап турар. Олар сөөлүг 9 хо-нукартын дүргүзүндө 183 гектар шөлүдү сизгенин кестирген. Зено ээлчег нормалын 135 хуу чедип кү-өсетип турар. Чугула кампания— сизген белеткелинде мактанчы чүзү-лөр бар-даа болза, сизгени кестери-нин болгаш бедирини аразында улуг ууртукчуларын ытта-байн барып болза.

Июль 20-ге чедир кестинген 355 гектар шөлүдү 265 гектары бөлүп сарааттаан. А 90 гектар черини сизгени шалга кестинген хире-ле бөлүлгезин. Чаман Кара-оолдун башкарганы «МТЗ-50» деп трактор-да тургускан. хунд 33 тонна сизген сарааттаар нормалыг сараат салып

Алжирниң үлетпүр болгаш энергетика министрин А. Н. Косыгин хүлээп алган

Алжир Улус Демократтыг Респу-бликаның чазактын экономика төдө-лөрүнүн ууртукчу, ол чурттуң үлетпүр болгаш энергетика министрин Бенад Абдессаламын ССРЭ-нин Ми-нистрлер Чөвүлелин Даргазы А. Н. Косыгин июль 27-де Кремльге хүлээп алган.

Алжир Улус Демократтыг Респу-

бликаның Револүсуг Чөвүлелин Даргазы болгаш Министрлер Чөвү-лелин Даргазы Уури Бумедиян ала-газы А. Н. Косыгинге Б. Абдесса-лам лаштык берген.

Оон соонда А. Н. Косыгинин бол-гаш Б. Абдессаламын аразынга чыгып, найыралчы беседа болган. (СЭТА).

Чугула сорулгаларны чугаалашкан

Россия Федерациянын чонунун амырал хандырылгалынын бу-дурелеринин болгаш организа-цияларын ажилдакчыларын чөвү-лел-хуралы Москвага болуп эрген.

Совет Эвилелин Коммунист партиянын XIII съездинин шитилерин-биле холбаштыр амы-рал хандырылгалынын албан-ның сорулгаларын дугайында РСФСР-нин чонунун амырал хандырылгалы-нын министри эш Гандуринин илеткелдин хуралын кижикчилери чугаалашкан.

Планнаттыган турганынга бо-даарга бо чылын баштайгы чар-тында чонга чедип миллион рубль хай хөмөөлгө алыз-бүрү ачы-лузаны чедиргенин, ажилчы чоннарын хан-дырылгалынын чаа, депшилгелер ар-галары көстүп келгенин, чөп-биле калы амырал хандырылгалынын ажилында ам-даа улуг чептерер ба-

рын илеткелди болгаш санал берген кижилер демгелээр.

Амырал хандырылгалынын бу-дурелеринин, организациялары-нын чугула сорулгаларын дугай-ын хандырылгал ажилчыларын културалын болгаш шынарлыг тыка акижилерин эргежок чугулааң ол хуралга айткыл турган.

Чөвүлел хуралын кижикчилери Россия Федерациянын амырал хандырылгалынын будурелеринин болгаш организацияларын бүгү ажилдакчыларын кийиран-ны хүлээп алган.

РСФСР-нин Дээди Совединин Пре-зидиумунун Даргазы Н. Т. Игнатов, ВПС-тин секретары К. А. Гусей-нов, РСФСР-нин Министрлер Чөвү-лелин Даргазынын орадакчызы Е. Ф. Карпова чөвүлел хуралын ажилыга киришкен. (СЭТА).

Эрткен чылдырындан организаастыг

Бызыл хоорай Совединиң «Тере-Хал» колхозунун ажил-ишчилери мал чеминиң белеткелин бо чылын организация чорудуң турар.

Чоокта чаа сууруң бүгү чурттак-чылары бир недела иштинде хай ки-жилиг шеф организациялап, 168 тон-на сизлөстү, бир улуг сараатты кыл-ган. Колхозтун сизгени бригадалары оонашкы черлеринде ажилдап тур-ар. Ам сизген кезер план 15 хуу күөсеттинген. Школачылардан бо-гаш кыргындардан тургустунган будук-бүрү чымыр бригада база ажилдап турар.

Бригадаларда агиткудустар, хана солдунар, социалисттиг чарыштын түннелери доктаамал үнүп, мурнак-чыларга шилчир Кызыл тузунула-тарын тыппып, шаппап турар.

Мал чеминиң белеткелинде аныч-чыл колхоз көчүгү байгалаан-таа. Оон уламкында колхоз кога-ралга таварып, хай мал чугулаан турар.

Эрте эгелезе-даа

Талды районда «Коммунисттиг херек» кадар ажил-агый артели сизген кезилгени эрте эгелезе-даа, сөөлүг үеде темп оожумай берген. Ын-Арыга, Меккейге, Элегесте сиз-ген белеткээр үш бригада кижилер чедип-даа болза, ажилды эрте эгелээр, кезже тендирер органи-зас, чурт чок байдала турар. Чи-жээ, эш Чамырын бригадаларын Элегес бригаданы колхозтун суурун-дан 18 километр ырак. Бригадалын составы колхозтун салгычлар, ка-дарчылар Оларга доктаамал чангыс машина быжылдаапп, хуннү-не бир эске машина берип турары-биле ону маваар, оодаар, ыччангаш хуннү адың эрктиг шап-үзүн чүгө ажиллавын турар.

Ын-Арыг бригаданы суурдан үш километр черде. Ында байдал моон база дээрлесе, Эрте ажилга үне-де 8-тен 11 шапка чедип ийн, үш атыг кижилер сизгенилерин ба-жыларындан барып бөлөр. Чамдык кижилер аты чок, трактор азы ма-шина таапкан баарды деп, бир-бир бажылар эгелезилде шап эртерип олтургалар. Кызылдар-даа болза мынд-ла ырак эсеп чер-дир. Ын-чал турган, бригада төвүне кээр. 12 шап, дүштөк чөм үеде болуп.

Оон амгыда бир таарымч чок чү-е база бар. Бригадаларын повар-лары эрте склзатан чөм алыр дээр баарга, склзат 8 шапка ажилар. Оон эске чүдүлүр база үндүрер. Ын-чал турда-ла анаа бир—ийн шап эр-тер. Моңу чурчумдуң, бо чугула ажилын үзүндө склзат эрте 6 шапка ажилар кылдыр таарыштыра чөгүр.

О. ТАБАА.

О. ТАЖИМБА.

АРГАЛАРНЫ БҮРҮН АЖЫГЛААР ХЕРЕН

Сөөлүг хуннелер Улуг-Хемде «На-йрал» совхозтун партия болгаш комсомол комитеттеринин хурала-рына сизген белеткелин дугайында эгелезе-даа чугула болгон. Бү-дүрүлгө хуралдары хевирлиг чымыс-ка база-ла бо чугула колдап турар. Ийнки болбастын аргаа чок. Чүгө дээрже ажил-агый бо чылын ийн-тинин малында 4747 тонна сизгенин, 19500 тонна сизлөстү белеткээр со-рулгалын.

Кылдыр ажилдын хөмөөлү дүк улуг. Бо чугула сорулгалы чогуур үеде күөсөдү чедип талалык, ук ажилын эгеленде-ле бүгү күштү өчкө мобилизастар турган. Ынча-ла-даа ажилды шапкычыларынга таарымчалыг бүгү бар аргалар бүрү ажилдакчыларын.

— Бо чылын сизген кезер черлер тымыскал — деп, директорун орадакчы эш Захаров дуза ди-лазын чугаалап олурар.

Херек малап-ла мындыг бе? Чок. Совхозтун кол сизген кезер черлери — ортуктары бо чылын суг ал-ган. Оон сизгени чокка чедир-ле ор-та үнмөй чыткан. Ынчалза-даа со-вхозтун сизген белеткел ап болуу дээр эске шөлдөр бар ону сизген кезер

— Кышка чедир борта, сиздерге терде малга чидирип чүе артыс эгелезе ол? — деп, ферма эргелешин эш Санчай-оолга айтыры салдым.

— Таанда каймаан, төттүмээш артар мынаа — деп, ол харылады.

Сөөлүгү партия организацияны Урун-даа, Кызыл-Даг-даа, Кара-Тал-даа фермаларында чоңу мал чемини белеткелинче организа-стайн турары үстүндө айтылган бактылардан-на илде-дир. Кайы-лаа салбырын фермаларында ча-гыс-даа кийгырып лозун чок. Со-циалисттиг чарыштын негелелери ажилдап кылдырмаан. Көргүзүг бол-ган хүндүлгө салбыралары астын-маан, мурнакчы кижилерин көргү-зүлгери демгелешпейн турар. Сизген белеткелинде ажилдап турар кижилер өртүзүндө солдун, сөткүзүлүмүзү, лекция, беседа органи-застааттырмаан.

«Найрал» совхозтун дирекция-ла, партия комитет кедир кышты хур өртүргөткөткөн магалымы — сизген белеткелин чугула кичээлгелге ал, бже бүгү күштү мобилизастар чугула.

В. АНКУДИНОВ.

ЧУРУКА: чамдык орденнер-биле шаңгалаткан болуп кижилер (солгай тараада) М. А. Зинелдин — Кызылдың хөбө авозуңун бы-жылаачы мастери. И. И. Корж — Тываның комитетинин геология экспе-дициянын начальниги. К. Т. Лавринков — республиканың харылаа эргелелин начальниги. И. А. Нагорный — харылааның транспорт кон-

торанын чамдыкчы. Н. И. Прит — Кызылдың хөбө авозуңун киди-лери. П. Т. Кыдыр-оол — Тываның дээш литература болгаш төөгүзү эр-ген-ишчилер институтунун экономика секторунун эргелешчин. Шап-паты тымыскамын дугайында репортажы ийги арындан чомчуру Фото А. ОСТАПЧУКОВ.

1966 - 1967

Үшкү атын

Улуг найысылал бөгүн болгаш даарта ААЛЧЫЛАР ОРУУ

Ленин проспекти — найысылалдын эр-не хайымны кудумчуларын бирээ, ол Внуков аэропорту-биле Москваны харылаштырып турар улуг аэропорттук уламчылары бөлү берген. Даштык чурттарын төлөөлөрүн, космоавтарын база чурттуу алдарыг ажалдакчыларын уткуп, чүс-чүс мук москвалык бол деген кудумчулар ийи талазын долдур чекте катан чыгыпкан. Мынчанга бө проспекти найысылалдын аалчыларын оруу джип турар таварыга эвес.

Ленин проспекти сес киле-

метр шайлуп чоруткан. Оон чарты — Октябрь шайлуп Кравченко кудумчуна чедир — улуг туздулар-биле долдунган. Артан дөрт километр хире кезинде туздулар чоокку чыгарла доостур ужурайт. Проспектинин бө кезинде ам алаан каш улуг кварталлар тургустунуп турар. Ында колдуу-ла беш каат бажынар, чамдык берлерде төс каат суургалар белип үнгүзгөн.

Теп кудумчуна солгай талаага улуттарын найырамын Патрис Лумумба атыг. Университеттин улуг туздулары тургусту-

нар, а оң талаада. Тропарево стунтин чогулган, чурттагы чон дөртөн мук кижилер, ортем-шичилел дуржулгалыг район турар ийи чүс гектар ажыг кемчээл-лик черин-тускайлаан.

Архитекторларын алызын бо-лаан күзгүл ам үеде амыралда боттанып, Университет доорай-нын база Тропарево бөлүк чурт-талга туздуларын тузуу чоруп турар.

Парламенттин медалер аген-тилеринин корреспонденттерге Москванын архитекторлары мын-ча эвен:

— Бистин мурнувуста нарын болгаш берге сорулга салынган. Хай чурттагылыг эвен каш ра-йоннары чангыс ай хоорай турар кылдыр туздуларын, оон иштинде улустарын найыра-мын Университетинин комплек-синин база оон чамыга тутунар бөлүк эмелте корустарын туза-ры. Бо бөлүккө ийги медицина институтуну тузудан аске ам-гы үенин сайыраптай техниказы-биле дериттинген, үш чүс киж-и олуттуг эмелте клиниказы, гине-кология болгаш акушерство, пар-азитология болгаш пропика (изг-и куржак чурттарынын азырларын-га удуз эмелте чөри) медицина-зынын институттарын бажына-ры, а ол ышкаш түбүктөл-диспансеринин база эми сестра-ларнын школын туздулары хамааржыр. Найысылалдын му-нуу-барын талаада дөртөн тек-тар кемчээллик шалге улуг эмел-те төвүн тургузары көрдүнгөн.

Проект ажалдап кылдынып турар. Бистер черин бойдуз талаа-биле байдаларын, черин кырынын тургузуу чөп ажылаарынча, а чунуу-ла мурнуу оон байлаан-га чутула кичээлгеини угулган-рып турар бис.

Калыр үеде тургустунар туз-дуларын проектиренин македин көргөн кижин Ленин проспектин моон сонгар калдыг болурун сеп-кил ханым, магадар.

Мурнуку одуруга — авторлар коллективинин болап тыпканы, бүтү долдандыр турар туздуларын каттыштырышыаан колдап турар, административтик район көргөн. Солгай талаада — проектирени-ле чангыс ай хоорай туздуларын бугу-ле чаа, мураккы, депилге-лик чутулдары ажылааттыгн Тро-паревонун ортем-шичилел дур-жулгалыг району. Оң талаада — улустарын найырамын Университетинин база эмелте хоорайжыгажынын чоокта чаа салган туздулары.

Ийги одуруга — хай каат чуртталга бажынаарын тузду-ларын. Олар проектиренин ол-бо талааларына километр хире че-рин эзелер. Бо парталга 9-тан 27 каат чедир чуртталга бажынаары, улуг магадлар, рестораныр, ка-фе, хай-интин салып төптөр, ки-нотеатрлар, спорт шалдыр тур-густунар. Ам мына хай мын таарып олуттуп каан шалге чаа парк кы-лырын архитекторлар сүмелер тур-ар. Ол чок-кавынын чурттагы-лары алаа ыштангылар.

Эвен хай — он-он чуртталга бажынаары болгаш хай-интин ту-здулары Ленин проспектинге болгаш оон чогулган кварталдарга келер үеде тургустунар. — Чан-гыс ай дөртүнүн он алды, чө-рө-бө, он-чаа хай каат бажынаары бо проектирени белип үнер. Ту-дугун индустриалыг аргазын, оон кезектеринин болгаш конст-рукциянын чангыс ай болурун

барындаап, бажынаары үе-ник негелзенин дүүштүр, чаа-гайжы кылдырып бугу-ле ар-газын — дилеп — тынар бис — деп, проектиренин авторлары чуталып турарлар.

Хоорай туздуларын чөвүленин баш бурунгар дөткөн Ленин проспектинин туздуларын до-орайжык төлөвилел-биле шуут байлааттыг, төлөвилел оона-заларын аразыга экономиктин сапаталар, шичилээшкенин, чуталаажышкынар, шенел-лер чуртарынын берге орту ту-руп турар. Моно чедикшинин шичилелдеринге архитекторларга болгаш туздуларга бир-ле ту-гаарында чуртукчалар дузалажыр. Проектантыр-биле кады про-ектинин уран шичилгенин чө-ру-ларына олар эи идепкейлик кир-жилер.

Чоокта чаа СССР-нин чуртук-чал Академиянын Президиуму найысылалдын Бол архитектур-платнашын аргелел-биле тагы чуртукчаларын болгаш скульптор-ларын инициатива бөлүп ор-ганистатп тургустан. Бо бөлүккө монументалыг пропагананы аргалы-биле Ленин проспектин шичил кылырын тематиктиг программаны ажалдап кылырын дааскан. Тематиктиг програм-маны чамдык кезектери Совет эр-ге-чагырамын 50 чылынын байы-ралыгга, а нинти программа беш чылын төвүзүгө чедир ажал-дап кылдынып турар ужурайт.

Инициатива бөлүүнү киржик-чилеринин кылган чамдык ажалдыг шенел-көрүлгөз болуп эрткен. Эвен хай санал-дарын ханым уткамын, оонагайы өөрүчү болган. Темаларын чамдыктарын көрөлөргөн: Октябрь шалдыг төвүгө Совет эр-ге-ча-гырга дээш демиселдин маадырлыг чөвүн көргүскөн монументин тургузарын көрүп турар. Калуга заставанын шалыгча Вера Му-хомунова «Хорошая колхозница» болгаш ажалдыг деп суралган скульптуралын көрүскөн турар. Ленин болган Университет про-ектиренин белирине «Совет эр-теминин тилгелери» деп скульптураны тургузар, а Ленин проспектинин улуг аэропорт-биле туздулар — черинге Герон нассыралдык, оон оолдар, кы-старынын тутаймын көргүзүп ту-рар улуг кемчээллик скульптура композициялар тургустан.

Скульпторлар болгаш чуртук-чал-монументалистер Маннлер, Бербер, Кремнева, Болларенко, Шиналва Нерола болгаш эске-р-жаа келер үеде Ленин про-ектиренин уран чутулун сине-тир тургузарына боттарынын са-лыштыгынаарын кирип, даанган ооназаларын күтөсиринге улуг харысалгалыг болгаш шенел-ле-көрүлгөзө демделеттиген.

Саныг чыгар эртерге, Ленин проспектин найысылалын ая-не аян теп кудумчуларын бирээп апар.

Анатолий ВАДИМОВ,

(ПМА).

НАЦИОНАЛ ХӨГЖҮМЧҮЛЕР.

В. Красниковтук фотоотул.

Бистиң аалчыс

Якут чогаалы. Леонид Андреевич Попов — Тыванын бо чатын аалчыларын бирээ. Леонид Попов 1919 чылда төрүтүгөн болгаш 1937 чылдан эгелеп чогаалдарын парлап келген. «Ужуржымын хунерин маал тур мек» деп ат-биле оон шүлүктөрүн болгаш шүлүкчелерин баштайык чымдыгы үжөм чылдарын төңү-зүдө үнгөн.

Чогаалчының эвези эвес коммари бодунуң тө-

рөз дилыга болгаш орус дилга үнгүзгөн. Л. По-повтун суралыг чогаалдарын бирээ болгаш якут улустун алдарыг огу Совет Шичилгич Маайыры, дайынды Федор Пиповтун дуйайында «Ыр болгаш амырал» деп шүлүкчелер болуп.

«Совет чогаалы» деп ном үндүрер черик бо-чкан орус дилга үндүргөн Л. Поповтун ном-дон чамдык шүлүктөң тава дилга очулдзын моон адаада парлаан.

Менди-чагай, Якут чурту, харыг черим. Менди-чагай, алам мшалай чыгарып көр. Адым келер төвүм келер. Хаттыг палдыт. Аккыр джиги — тереп харын оруунга чат. Аттаныптын, Эртенгилиг тумал-шайым. Кылым харыг агараларын, ан-мек дээрли. Кызылгар көк тургалар, моон доштук. Арыг сугатт оонаан алгаш баар мей. Менди-чагай, якут чурту, харыг черим.

Мээң черим доштук дээр мек чүве. Сонгу чүтүк көрөгө карым, оон чүтө — Сонгу черин чоншу дег эзелек чымчак. Аччыларын коппа оруун, чалдырларын. Одагаларын чалдыраарын алгаш баар мей. Ону көргөш, мрак черде олукуртун. Артын тараш чуртун сенээ мыахмызым!

Очулдурган Ю. КҮНЗЕГЕШ.

Кады — он сан

Кады — он сан! Кара чангыс алдыг кыдыг кадыг болур. Калкандыр-да нарын холаан холуксаалар Кады-биле кыдыг санаг черле чептес. Кады — он сан! Кара чангыс алдыг кыдыг кадыг. Саа тонка черинг кадыг чыгарып баскан. Сактыг чептес беш аян градус ийи карткен. Якут черинг кадыгында тургустан. Кадым он сан — ол дег бичээс сорук-куштук. Харын бастык якут оран бодараткан. Чөдөн градус соок хатты. Шекээр дие, якут чыгар тымар жерек. Янаарынч тос-тос соогу китеп турда. Якут чери кыдыг суу-даа тароо ро-ла. Харын кыдыг дүрөгө окташ, кыдыг болур. Кара чакм дүшпей чыткан дыйталыг каар.

Он сан кадым — бажымыс хемчээл ол! Аччыларынч оруу узак. Бирлеп эвес, Оонал санаан километр — кестар эрткен, Адым тайган ужу-кыдыг тыппас силер. Чөдөн болгаш сээк-маастыг, кыжын — хаттыг. Калбак тайга селгү-түзүшкү чери эвес. Кадым он сан — бидимеринг чүткүл ол. Оон-он кестар эрткен кыдыг шайдымын ол. Кадым он сан — тег-арт кыдыг ары ол-дур. Хаттыг кыдыг чактыг кыдыг алаан ол. Тымалыгын эрес чыг чүрөк долаан. Дыйм болгаш кадыгынч чок мөргөс ол. Чөдөн арыг кадыг алмаз. Кадым, шилди кайырадыр кезилер. Шүлүгү база кыдыг боорун. Кадым он сан болу бээрин күзгүр-дир мей.

Очулдурган Ал. ДАРЖАА.

Дирисуг

Байлак черим. Пактам ишти соок суг. А сен халдуң суг. Аваа эвес-тир сен. Хөдөлгөр. Хөдөлгөр чаш өйжө. Эргин пердере, Эгүр шагда аш.

Хөй чыл өтүр чүткүп келдим. Эрим сымас киш-буладал. Эңтиг чазаным пердистерин. Шыны чер, суксун чанмас, Шынап черле салгыш ыраас.

Чыра тыртып хандыкчымыр-ымр. Халдуң суг — Бөңтүк дийр! Бөрүчүк дег кыялар де! Оон дээр суксун чөп-тур. Ону чүткө джиксир мен! Ал-бот кырым, чажыт эвес. А сен чүткө чалым-ымр сен.

Эргеленип чыдылар мен — Эргим халдуң соок суг сен! Эң чаш өйүм эгилер сен!

Очулдурган О. СУВАКИП.

Бисче, бисче

Волга, Октун оолдары. Боже, бистин Лева хемче! Тайга, сымныг магадлыгга Таарына боор-даа елдер. Холук чок соок кыжымыстан Конкут дыка кортпаар-даа. Узуг найырал олду-биле Ушчок соокту чыдылтар бис. Чыгыг хулде шынааларга Чыялал келер хуну көргөш. Мурнуу чүткүп эзини болап. Муңчул-даа алаар силер. Ажылаан-ла тургустачыг, Шичилел дийиш черлер бисче. Алмаз, алдым чүтүр оран. Салерия ам маанат турар.

Очулдурган Б. ХӨВЕНМЕП.

ДАШТЫКЫДА

Гавана митингге Фидель Кастроноң чугаазы

ТАВАН. (СЭТА). Национал тура халыкчынын хуну — Монкада ка-зарманы штурманынчаан бээр 13 чыл болгашыга холбаштырган хөй мун кижи киржикчилер митинг Га-ванага болган. Ол митингге Куба-нын Коммунисттик партиянын ТК-зынын бирги секретары болгаш рес-публиканын премьер-министри Фи-дель Кастро чүве чугаалаан. Боду-нун чугаалыга ол Кубанын төөтү-гүн бө кайгамчык болушкунуну узу-дуулаан анализгөн. Куба рево-люция шериг казармаларына, бөлүк шериг кижилерин азы политикчи-леринин сүлээзинин түнелгиле тө-рүтүгөн эвес. Ол революция чонун эи ханым иштинге, төрүтүгөн, оон аажок улуг революсчү күжүгө бу-туп, чечимге чок чүтүлөр турга-жык, революцияны боттадырып бо-лурун билеп турган бис деп чуга-лаан.

Батистанын диктатуразына удуз демиселди куба революсчурларын чорудуп турган болгаш алымынча бөгүш тилгелерин чедип алган ол төвүгүл байдаларын салгындар-гаш. Фидель Кастроноң демгелдээ-ли бола, бо дуржулга Латин Америка-нын еске-даа улустарына аажок ажыктыг болуп чатат чок. Батиста-нын диктатуразынын үезинде Кубага турганынча болаага, революцияга оон артын эң таарымчалыг байдал-дар барык латин-америка бүтү чурт-тарда бар болуп турар.

Волуңу тергилдөөшкенин хөвөр арттырып аларын оралдаштыраан, империализм эң ыдыккы хемчеглер-

ни ап турар дээрин Ф. Кастро дем-гелдээ. Алаа чижек кылдыр Куба-ныла болгаш Аргентинада шериг диктатураларын тургустанын ол көр-гүскөн.

Оон дараазында Ф. Кастро чурттуу иштин байдалыга доктаган. Куба экономикаын ачыг байдалыг болгаш оон перспективаларын ол бузур-би-де үнелер көргөн. Ажалдап кылдыр черин калбарып талаа-биле, гил-роонеретиктиг курамыларын ажал-лаар талаа-биле ажылаарын, 1958 чыл-биле деңизгө 1970 чылга кээ-де ажы-агый продукциянын бүдү-рерин ийи катан көүгөлдүр кылдыр планнаштын ужуз-дуулаан Ф. Кастро демгелдээ.

Кубада экономиктиг «буураа-ш-чы» болуп турар дээр чүвенин дуга-йында империализм пропаганданын чулчурушкуну Ф. Кастро шоо-дул, үлүс ажы-агыйнын ийи-бу-ру алырларынга чуртук чедикши-лерин айтып турар буураалыг чүра-гайларын көргүскөн. Кубага бо бер-ге чылдарда баан оон чедип алган чедикшилеринге Латин Америка-

нын кайы-даа чурту деңизинг шы-лаас дээрин оратор демгелдээ.

Чугаалынын түнелгиле Фидель Кастро Вьетнама болтушкунуна толарай доктаган. Ам вьетнам ай-тырынын бүтү делегей төрөк кырында сонуургал турар. Оон чугаалаан: «Вьетнам бүтү каан төрөгөтенин айтырымы болу берген. Вьетнам деле-гей бүтү революсчү шичилээшкени-нерин боттат айтырым, бүтү рево-люсчү улустарын болгаш чазактар-нын айтырымы болу берген деп, ол чугаалаан.

Вьетнама сөөлү болушкунуна-р Каттишкан Штаттарын дайыны улам ынай калбарканы — импери-алистерин боттарын мунгаш байла-га чедирген дээрин Ф. Кастро меле-дээ. Каттишкан Штаттарын бүтү стратегия Вьетнамын дүжүп бо-риче алдырларынга үндөлөгөтти-ген. Иччала-даа тилгелерге чедир дайылажырында вьетнам улустун шичилгенин ол стратегияны үл-кү-биландыр чылда шаап турар деп, Премьер-министр үрүлүзүлп чуга-лаан.

Бир эвес Вьетнамын удузу ол дугайы дилээр бола, эки-туралы-рын чорударына беледин бүтү со-циалистиг чурттар, оон иштинде Ку-ба херек кырыга илергелген дээр-ли Фидель Кастро демгелдээ.

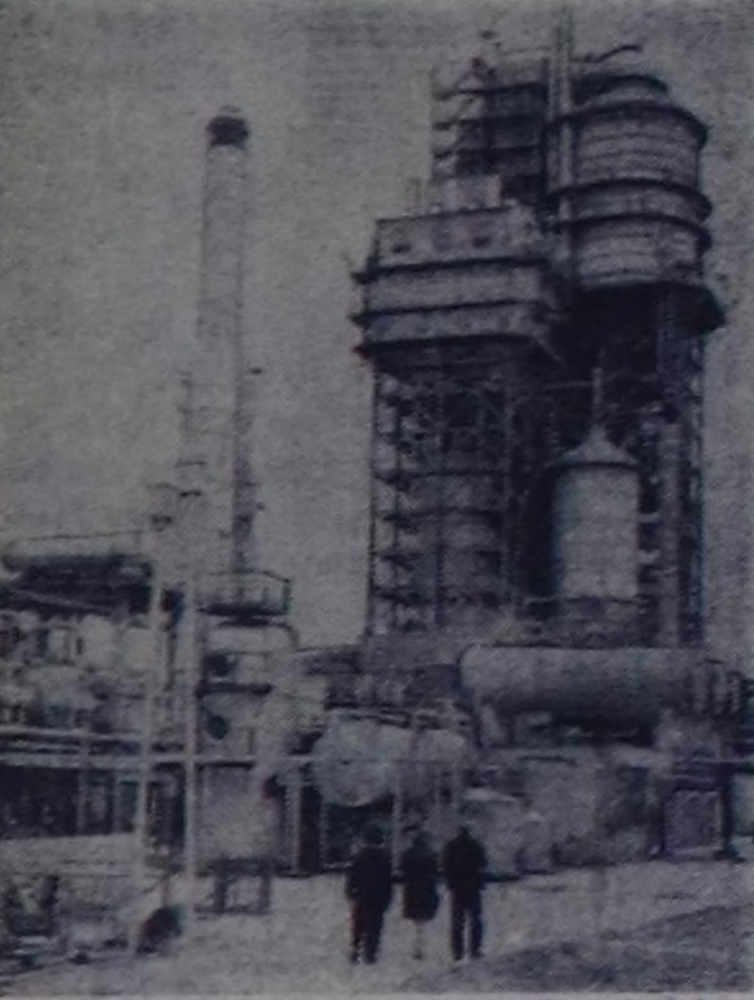
Сенатор Мэнсфилдтин медегелели

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Вьетнама дайында тилгелени чедип алмда Вьетнамын Демократтыг Республи-канын деңгексирине АКШ-тын чексиктиг күштеринин халдан кир-ген турары эржек дээринин дуга-йында сайгочу чалча Киния ме-дегелени сенатта демократтыг хөй муруучу дүзүрүчүзү сенатор М. Мэнсфилд шынгын шүгүнчү-лөз.

«Генерал Киния медегелелин

саат чокка бүрүк-биле ангылаан алырмаче» америк чазакты сенатор Мэнсфилд кылтырган. «Ыдымда-ла, чыгалышкындар-дун дайын чорудугаа генерал Киния сайгач-сеткини халдырар болушкуну, шуут-ла чүдөк-буура чүве болур» деп Мэнсфилд чуга-лаан.

Мэнсфилдтин медегелеси респу-бликалык сенаторлар Джавите, Айсен болгаш Солтеновтар апар деткээ.

Улусчу Польшанын химия улуусуру бурун-гаар дурган төмөлдөргө басып оорар. Чаа-чаа кучу-луг бугурулгелер чыл буру ажыладала кирип турар. Ам ала-чурт химиязы дыма хөй аттар-лыг химиктиг продук-цияны бугуруп ундурлуп турар.

ЧУРУНТА: Польшада нефть сайырады ажал-дап кылдыр болгаш нефть-химия комби-налында чаа машиналар, «Улуг химияны» ол кайгамчык улуг бугу-рулгелер «Найрал» дээр нефть дамчыдылганын дамчытыр Волгадан барган чиг-этке ажалдап турар. ЦАФ—СЭТА-нын фотоу.

Ирак чазактын хемчеглери

БЕИРУТ. (СЭТА). «Чурттуу сонгу талаада болушкунуна-биле хол-баккан калдыг-бир хөдөлгичкенинге киришкен азы мын хөдөлгич-кенин дөткөн» бүгү кижилерге келдерер дугайында хоойлу-ву ирак чазак чүдүзүлгүн көргөн. Ирактын Багдад радиоу даямчтык.

Премьер-министр Абдель Рахман Базааттин июль 29-та телевидение дамчытыр чугаалыга айткан. Иракта Багдад радиоу тайылбыраан.

Он ийи чүдүлде тургустунган ол программа республиканын күштүг турар конституциянын хемчээлгиле курдарынч национал эргелерин дүзүлөр көрүн. Ирактыг сонгу талаада чазак шериглеринге удуз да-йын хемчеглеринге киришкен азы ол хемчеглерге дуулааан бүгү киж-илерин кемедеккен хөстаарын көрүн турар.

Ирактын сонгу мускуларына чөрдүлгөн таарымштыр шичилээр дугайында Ирактын Премьер-министриянын кырген программаны кур-тарын дүзүрүчүлүгү чүдүзүлгүн көргөн. Ирак информас агентств-леди дийишканы-биле алырга, Мустафа Барзани А. Р. Базаата телеграм-ма чорудуп, курд айтырымын талаа-биле чазактын тургустун болурун дегип турарын дийишкэн.

Чурттуу сонгу талаада болушкунуна-рын киржикчилерин келдер-дир дугайында хоойлу болза июль 29-та тарзаан программаны амын-ралга чалышкан чокка боттадырларынга ирак чазактын басыг шил-тирленин дугайын херетилер турар болгаш чуртта байлаады улам ынай тургустунуна дуулаар апар.

УЛУСЧУ ТРИБУНАЛДЫН ШИТКЕЛИ

БРАЗЗАВИЛЬ. (СЭТА). Конго ар-миянын 10-шавынын назалыгын-ник оралчылыг турган Музаван-ники улусчу трибунал өлүрүп шаа-жылаар деп шийткен.

1964 чылдын августу мурдун эр-

гилдиз кылдыр деп турган арал-дажыгында холбаалыг кижилерин херектерин көрүн трибунал дооскан.

«Ол сүлээзини көл кижизи» чүр-тан дөзип үнгөн Жильбер Пенга тур-ган дээрин трибуналы шийткенин.

Редакциянын Адрези:

Былда Шейджин — Краченко сузучуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОНАР: Редакторун 24-63, редакторун оралкычларын 23-35, даямчыл болгаш пропаганда елгизинин 37-13, кээ-аа агыг кылганын 21-47, үлөтүр кылганын 22-64, чагаа, ажылаан болгаш чазак корреспонденттер база соок уругу болгаш амырал кылганын 21-27, иштин информанын елгизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларын 27-41. Сөзүг келбей Аргана 32-75 телефонго долаа.

Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүленин чамында Парлаага аргелеленин типографиязы.

ТС—00148.